

Cigarette use frequency of Healthcare Services Vocational School of Higher Education students¹

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde sigara kullanım sıklığı

Günay Saka¹
Mehmet Ali Şen²
Eda Yakıt³

Abstract

Our study is planned for determining cigarette use frequency of Dicle University Healthcare Services Vocational School of Higher Education students and factors affecting this situation.

Our study is a descriptive-sectional research and it was executed between October 2015 and March 2016. Sample of the study includes 209 underclassmen and sophomore students who are voluntary, still attend classes and registered to the Vocational School. Data is acquired by using a questionnaire of 34 questions. Statistical evaluation is done by using SPSS 16.0 packaged software. Most of students who participated to our study were between 20-24 (48,8%) years old. 18,2% of the participants used cigarettes continuously and 6,2% of them used cigarettes few times a week or smoked only in social environments. It is detected that 52,2% of participants which are using cigarettes have medium level or higher levels of addiction. It is determined that 86,3% of users don't want their children to smoke. It is detected that 73,7% of users tried to quit at least once throughout their lives. After all, it cannot be said that students who will be serving as counsellors and providers of healthcare to society in the future have low rates of smoking. It can be said that studies which lower smoking rates in students are needed.

Keywords: University – College Students; Smoking; Frequency of Use.

(Extended English abstract is at the end of this document)

Özet

Araştırmamız, Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO öğrencilerinin sigara kullanma sıklığının ve bunu etkileyen faktörlerin saptanması amacıyla planlanmıştır.

Araştırmamız, tanımlayıcı-kesitsel tipte bir çalışma olup, Ekim 2015 ile Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Meslek Yüksekokuluna halen kayıtlı 320 öğrencilerden katılmaya gönüllü olarak kabul eden 209 öğrenci oluşturmuştur. Veriler 34 soruluk anket formu kullanılarak elde edilmiştir. İstatistiki değerlendirme SPSS 16,0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu 20-24 yaş (%48,8) arasındaydı. Katılımcıların %18,2'si ise sürekli ve %6,2'si haftada birkaç kez veya sosyal ortamlarda sigara kullanmaktaydı. Sigara içen katılımcıların %52,6'sı orta ve daha üzeri bağımlılığa sahip olduğu saptandı. Sigara içenlerin %86,3'ü çocuklarının asla sigara içmesini istemediği belirlendi. Sigara kullananların %73,7'si hayatları boyunca en az bir kez sigara bırakmayı denediği saptandı. Sonuç olarak gelecekte topluma sağlık hizmeti ve danışmanlığı verecek olan öğrencilerin sigara içme oranlarının düşük olduğu söylenemez. Sigara kullanma oranlarını öğrencilerde azaltacak çalışmalara gerek duyulduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri; Sigara İçme; Kullanım Sıklığı.

¹ Prof. Dr., Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, gunsaka@hotmail.com

²M.Sc., Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri M.Y.O., Diyaliz Programı, m.a.sen@yandex.com

³M.Sc., Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri M.Y.O., Anestezi Programı, edayakit@gmail.com

GİRİŞ VE AMAÇ

Sigaranın hayat boyu verdiği zararlar onu bir halk sağlığı sorunu haline getirmiştir. Gelişmiş ülkeler tehlikenin boyutunun erken farkına varıp yasal düzenlemeler ile sigara kullanımına engeller getirmiştir. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ise sigara tüm zararlı etkileri ile varlığını sürdürmektedir. Türkiye’de son yıllarda yapılan yasal düzenlemelere karşın sigara kullanımında azalma olsa da yeterli düzeyde olduğu söylenemez (Öztürk Özer A, Ünalacak M ve Ünlüoğlu İ, 2013). Dünyadaki 1 milyar sigara içicisinin %80’i düşük ve orta gelirli insanların yaşadığı ülkelerde olduğu bilinmektedir.(WHO, 2015) Sigaradan oluşan sağlık sorunlarının tedavisi ve tanısı için yapılan harcamalar da ülke ekonomisine zarar vermektedir (WHO, 2015). Dünyada 400 milyar dolar sigara harcamasına karşılık 600 milyar dolarlık sağlık harcaması sigaranın dünya ekonomisine etkisi göstermektedir (Türkiye Sigarayla Savaş Derneği, 2016).

Sigara bağımlılığı, en az bir aylık süre içinde düzenli sigara kullanma, sigarayı bıraktıktan sonra yoksunluk belirtileri yaşama, zararlarını görmeye rağmen bırakamama ve başarısız sigara bırakma girişimlerinin olması şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2008).

Sadece içici olan ergen bireylerin yetişkinlikleri boyunca da sigara kullanımına devam edeceklerini ve sigara kullanmayan kişilere göre akciğer gelişim ve fonksiyonlarında daha fazla problem yaşanacağı bildirilmiştir (http://www.who.int/tobacco/research/youth/health_effects/en/). Dünya sağlık örgütü (DSÖ) gençler arasında sigara içmenin solunum ve solunum dışı zararlı etkilerinin bulunmasının yanı sıra, nikotin bağımlılığı ve diğer uyuşturucu madde kullanımını da artıracaklarını belirtmektedir (http://www.who.int/tobacco/research/youth/health_effects/en/). Sigara içen bireylerin, esrar kullanımında 8 kat, alkol kullanımında ise 22 kat daha fazla riske sahip olduğu DSÖ’nce belirtilmiştir (http://www.who.int/tobacco/research/youth/health_effects/en/). Sigara kullanan bireylerde psikiyatrik bozuklukların görülme sıklığı daha fazladır (T.C.Sağlık Bakanlığı, 2008).Yine herhangi bir psikiyatrik bozukluğu olan bireylerin sigarayı bırakma oranlarının daha az olduğu bilinmektedir. En önemli psikiyatrik bozukluklardan birisi olan şizofreni hastalarının yaklaşık % 50-80’i aynı zamanda sigara bağımlısıdır. Sigara bağımlılarında depresyon geçirme olasılığı sigara bağımlısı olmayanlara göre iki kat fazla olduğu ifade edilmektedir (T.C.Sağlık Bakanlığı, 2008). Özellikle önemli bir süre sigaranın medya ve sinema sektörü ile özendirilmesi gençlerin sigara kullanımında yadsınamaz bir artış meydana getirmiştir. Bununla birlikte toplumda rol model alınacak olan aile büyükleri, öğretmenler, arkadaşlar ve sağlık personeli sigara içmede özendirici olabilmektedir. Gençlerin yaşadıkları stres, sevgisizlik, yalnızlık duygusu gibi psikolojik süreçler de sigaraya olan eğilimi artırmaktadır (Pıçakçefe M, Keskinöglü P, Bayar B ve Bayar K, 2007; Altay B ve Çetin A, 2007; Tütün Bağımlılığı İle Mücadele El Kitabı, 2010).

Ülkemizde sağlık personelinin sigara içme durumları incelendiğinde ise, son on yıldır azalma olmasına karşın halen oranların yüksek olduğu görülmektedir (Öztürk Özer A, Ünalacak M ve Ünlüoğlu İ, 2013; Tütün Bağımlılığı İle Mücadele El Kitabı, 2010). 2008 yılında Türkiye’de sağlık personelinde sigara içenlerin oranı hekimler arasında %20, diş hekimleri arasında %25, hemşirelerde %30, pratisyen hekimlerde %31, teknisyenlerde ise %34 olarak bulunmuştur (Tütün Bağımlılığı İle Mücadele El Kitabı, 2010). Sağlık personelinin bu denli yaygın sigara kullanırken toplum bireylerinden bir azalma beklenemeyeceği açıktır.

Günümüzde koruyucu sağlık hizmetlerinin önem kazanması ile sigara kullanımının engellenmesi büyük önem kazanmıştır. Sigaranın önlenmesi için yapılacak saha çalışmalarında sağlık çalışanları büyük öneme sahiptir. Ancak sigara kullanım alışkanlığının yaygın olduğu bilinen sağlık sektörünün vereceği halk eğitimleri etkili ve samimi olmayacaktır. Bu nedenle öncelikle sigara kullanımının engellenmesi için sağlık personelinin eğitimi de çok önemlidir. Sağlık bilimleri ile ilgili fakülte, yüksekokul ve meslek yüksek okullarında verilecek örgün eğitimde sigara kullanımının zararları ders olarak konulması sigara kullanımının önüne geçebileceğinden söz edilebilir.

Doktorlar, diş hekimleri, eczacılar, hemşireler, ebeler ve diğer tüm sağlık uzmanları toplumda sağlıkla ilgili konularda bilgi ve tavsiye kaynakları olarak bilinmektedir. Sağlık uzmanları toplum ve toplum liderleri için rol model olarak kabul edilmektedir. Mesleki yaşamlarında, toplum nüfusu ile sürekli temas halinde olmaları, özellikle tütün ve diğer bağımlı davranışları bırakmaları ve davranış değiştirmede sağlık personeli yardımcı pozisyonundadır. Sağlık personeli tütüne bağlı mortalite ve morbiditeyi azaltmada şüphesiz en büyük potansiyele sahiptir. Yapılacak sosyal ve siyasal gelişimlerde sağlık çalışanlarının destek vermesi büyük öneme sahiptir. Aynı şekilde ilk, orta ve yüksek öğrenimde yer alan sağlık uzmanlarının tütün ve sağlığa zararlarına dair programlar hazırlaması da öneme sahiptir. Yapılacak halk sağlığı eğitimleri, takipleri ve değerlendirmeleri sağlık çalışanları için önemli veriler sağlayacaktır. Sağlık Bilimleri ile ilgili tüm akademik birimlerde çalışan akademisyenlerin hem öğrenciler hem de toplum üzerinde sigara kullanımını önleme ve azaltmaya yönelik sorumlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle konuya yönelik eğitimler düzenlenmeli ve sonuçlar izlenmelidir. Bu konuya yönelik ülkemizde yapılacak geniş ölçüde araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerdeki sigara içme sıklığının ve bunu etkileyen faktörlerin saptanması amacıyla planlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın tipi ve yeri

Bu araştırma Dicle Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin sigara kullanım durum ve davranışlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı-kesitsel tipte gerçekleştirilmiştir. Çalışmamız Ekim 2015- Mart 2016 tarihleri arasında, anket tekniği ve birebir görüşme yöntemi ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni

Araştırmamızın evrenini, Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda kayıtlı olan ve halen okuyan 320 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmamızın örneklemini, yukarıda belirtilen koşullara uyan ve anketimize katılmayı kabul eden 209 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 34 soruluk anket formu ile birebir görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır (Özcebe ve ark, 2014). Anket formumuzun içeriği dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin 10 soru, ikinci bölümde sigara kullanım durumlarını inceleyen 5 soru, 3 bölümde sigara kullanım düzeyini inceleyen 12 soru ve son bölümde sigara kullanımına ait yasal düzenleme hakkındaki görüşlerini bildiren 7 soruya yer verilmiştir. İlk 15 sorudan sonraki soruları her gün ve sürekli sigara kullanan öğrenciler yanıtlamıştır. Sigara bağımlılık düzeyinin belirlenmesinde en sık kullanılan test olma özelliğine sahip 6 soruluk Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi kullanılmıştır (Fagerstrom K O, 1978).

Etik Onam

Araştırmanın yapılabilmesi için Dicle Üniversitesi'nden "Etik Kurul Onayı" ve araştırmaya katılan katılımcılardan da sözel onam alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında, SPSS 16.0 paket programında yapıldı. Değerlendirme, tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzdelik, ki-kare) kullanılarak gerçekleştirildi.

Araştırma sınırlılıkları

- Meslek yüksekokuluna kayıtlı olan bir kısım öğrencinin okula devam etmemesi,
- Öğrencilerin birçoğunun okul dışında bir işe sahip olmaları nedeni ile okulda çok fazla zaman geçirmemeleri,
- Öğrencilerin bir kısmının ankete katılmayı reddetmesi veya anket formunu eksik ya da hatalı doldurması,

Araştırma soruları

1. Sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasında sosyo-demografik açıdan farklılık var mıdır?
2. Sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasında gelecekte çocuklarının sigara kullanması hakkındaki fikirleri arasında farklılık var mıdır?
3. Sigara içmekte olan öğrencilerin sigarayı bırakma hakkındaki görüşleri nedir?
4. Sigara içmekte olan öğrencilerin bağımlılık düzeyi nasıldır?

BULGULAR**Sosyo-Demografik Özellikleri****Tablo 1. Araştırma kapsamına alınan bireylerin bazı sosyo-demografik özellikleri**

Özellik	Sayı	Yüzde	Özellik	Sayı	Yüzde
Yaş			Aylık Ortalama Harcama		
<20	69	33	<300	31	14,8
20-24	102	48,8	300-499	101	48,3
25+	38	18,2	500+	77	36,8
Cinsiyet			Anne Eğitim Durumu		
Kadın	143	68,4	Okur Yazar Değil	92	44,0
Erkek	66	31,6	Okur Yazar	37	17,7
Medeni durum			İlkokul	49	23,4
Evli	12	5,7	Ortaokul	16	7,7
Bekar	197	94,3	Lise	10	4,8
			Üniversite	5	2,4
Size Göre Ailenizin Ekonomik Durumu			Baba Eğitim Durumu		
İyi(Gelir Giderden Fazla)	21	10,0	Okur Yazar Değil	12	5,7
Orta(Gelir Gider Dengeli)	164	78,5	Okur Yazar	30	14,4
Kötü(Gelir Giderden Az)	24	11,5	İlkokul	64	30,6
			Ortaokul	38	18,2
			Lise	48	23,0
			Üniversite	17	8,1
Okurken Ek Bir İşte Çalışma			Ailede Tütün Ürünü Kullanan Var mı?		
Evet	64	30,6	Evet	64	30,6
Hayır	145	69,4	Hayır	145	69,4
İkamet Yeri			Yakın Arkadaşları Arasında Tütün Ürünü Kullanan Var mı?		
Aile Evi	165	78,9	Evet	56	26,8
Yurt	19	9,1	Hayır	153	73,2
Öğrenci Evi	25	12			
Toplam	209	100	Toplam	209	100

Araştırma kapsamındaki katılımcıların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %48,8’i 20-24 yaşlarında, %68,4’ü kadın, %94,3’ü bekar, %30,6’sı

okurken ek bir işte çalışmakta, %78,9'u aile evinde yaşamakta, %48,3'ünün aylık harcama tutarı 300-500 tl arasında, %44'ü'nün annesi okur yazar değil, %79,9'unun babası en az ilkokul mezunu, %78,5'inin ailesi orta gelirli ve %30,6'sının ailesinde ve %26,8'ininde yakın arkadaşları arasında tütün kullanan kişiler mevcuttur.

Katılımcıların sigara içme durumuna ilişkin özellikleri

Tablo 2. Sigara içme durumunu etkileyen faktörler

Özellik		Sigara içme durumu				Toplam		Önemlilik (p değeri)
		İçiyor		İçmiyor		Sayı	%	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yaş	-<20	15	21,7	54	78,3	69	100	P:0,001***
	-20-24	18	17,6	84	82,4	102	100	
	-25+	18	47,4	20	52,6	38	100	
Cinsiyet	-Kadın	20	14,0	123	86,0	143	100	P:0,000***
	-Erkek	31	47,0	35	53,0	66	100	
Medeni Durum	-Evlü	6	50,0	6	50,0	12	100	P:0,033***
	-Bekar	45	22,8	152	77,2	197	100	
Okurken Ek Bir İşte Çalışma	-Evet	21	32,8	43	67,2	64	100	P: 0,060
	-Hayır	30	20,7	115	79,3	145	100	
İkamet Yeri	-Aile Evi	37	22,4	128	77,6	165	100	P: 0,435
	-Yurt	6	31,6	13	68,4	19	100	
	-Öğr. Evi	8	32,0	17	68,0	25	100	
Aylık Ortalama Harcama	-<300	6	19,4	25	80,6	31	100	P: 0,764
	-300-499	25	24,8	76	75,2	101	100	
	-500+	20	26,0	57	74,0	77	100	
Anne Eğitim Durumu	-O.Y. Değil	30	32,6	62	67,4	92	100	P: 0,032***
	-İlkokul	15	17,4	71	82,6	86	100	
	-Ortaokul +	6	18,8	25	81,3	31	100	
Baba Eğitim Durumu	-O.Y. Değil	3	25,0	9	75,0	12	100	P: 0,120
	-İlkokul	28	29,8	66	70,2	94	100	
	-Ortaokul+	20	19,4	83	80,6	103	100	
Ailenin Eko. Durumu	-İyi	4	19,0	17	81,0	21	100	P: 0,733
	-Orta	40	24,4	124	75,6	164	100	
	-Kötü	7	29,2	17	70,8	24	100	
Ailede tütün Kullanan Var mı?	-Evet	41	28,3	104	71,7	145	100	P:0,005***
	-Hayır	10	15,6	54	84,4	64	100	
Yakın Ark. Arasında Tütün Kullanan Var mı?	-Evet	48	31,4	105	68,6	153	100	P:0,000***
	-Hayır	3	5,4	53	94,6	56	100	
	Toplam	51	24,4	158	75,6	209	100	

X² Chi-Square Test *p<0,05

Araştırma kapsamındaki katılımcıların sigara içme durumu ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkinin karşılaştırılması Tablo 2'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %24,4'ü sigara içmekte ve sigara içenlerden en az 25 yaşında olanların %47,4'ü, en fazla 20 yaşında olanların %21,7'si ve 20-24 yaşlarında olanların ise %17,6'sı, erkeklerin %47,si ve kadınların %14'ü, evlilerin %50'si ve bekarların %22,8'si, ailede tütün kullandığını belirtenlerin %28,3'ü ve kullanmadığını belirtenlerin ise %15,6'sı ve yakın arkadaşlarının tütün kullandığını belirtenlerin %31,4'ü ve kullanmadığını söyleyenlerin ise %5,4'ü sigara kullanmaktadır. Yapılan istatistiksel değerlendirme sonucunda, katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, anne eğitim durumu, ailede ve yakın arkadaşları arasında tütün kullanma durumları ile sigara kullanımı ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0.05). Okurken ek bir işte çalışma, ikamet yeri, baba eğitim durumu, sınıfı ve aylık harcama durumu ile sigara kullanımı ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (p>0.05).

Katılımcıların sigarayı bırakma hakkındaki görüşleri**Tablo3. Katılımcıların sigarayı bırakma hakkındaki görüşleri**

Özellik		Sayı	%
Sigarayı bırakmayı hiç düşündünüz mü?	-Evet	9	23,7
	-Hayır	29	76,3
Sigarayı bırakmayı hiç denediniz mi?	-Hayır	10	26,3
	-Evet 1 kez	11	29
	-Evet 2-5 kez	13	34,2
	-Evet 6+ kez	4	10,5
Son 12 ay içinde sigarayı bırakmayı denediniz mi?	-Hayır	18	47,4
	-Evet 1 kez	15	39,5
	-Evet >1	5	13,1
Son 12 ay içinde sigarayı bırakmak için bir yöntem kullandınız mı?	-Evet herhangi bir yöntem kullandım	33	86,9
	-Hayır hiç yöntem kullanmadım	5	13,1
Sigarayı bırakmayı denemenizde aşağıdaki faktörlerden herhangi birisi etkili oldu mu?	-Hayır, kendi kararım ile bırakmak istedim, bir sağlık sorunum yok	26	68,4
	- Sağlık sorunum olduğu için	4	10,5
	- Arkadaşlarımın / ailemin etkisi ile bırakmayı denedim	5	13,1
	- Kapalı yerlerde sigara içilmesinin yasak olması nedeniyle sigara içmek zorlaştı, bu yüzden bırakmayı istedim	2	5,3
	- Sigaranın zararları konusunda TV de yayınlanan filmlerden etkilendim	1	2,7
	Toplam	38	100,0

Araştırma kapsamında her gün devamlı sigara kullanan katılımcıların sigara bırakma hakkındaki düşünceleri Tablo 3'de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların %23,7'si sigarayı bırakmayı düşünmüş, %73,7'si en az 1 defa sigarayı bırakmayı denemiş, %52,6'sı son 12 ayda içinde en az 1 defa sigarayı bırakmayı denemiş, %86,9'u son 12 ayda sigarayı bırakmak için herhangi bir yöntemle başlamıştır. Ayrıca %68,4'ü sigarayı kendi kararıyla, %10,5'i sağlık sorunundan dolayı, %13,1'i arkadaş/aile etkisiyle, %5,3'ü kapalı yerlerde sigara içilmesinin yasak olması nedeniyle sigara içmenin zorlaşması nedeniyle ve %2,7'side sigaranın zararları konusunda TV de yayınlanan filmlerden etkilendiği için bırakmak istemiştir.

Tablo4. Katılımcıların, kendi çocuklarının gelecekte sigara kullanımını hakkındaki görüşleri

Sigara içme durumu	Gelecekte çocuğunuzun sigara içmesi konusunda görüşünüz nedir?						Toplam		Önemlilik (p değeri)
	-Asla içmesini istemem, ancak karışmam		- Asla içmesini istemem ve engellemeye çalışırım		-Kendisi bilir		Sayı	%	
Özellik	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
İçiyor	13	25,5	31	60,8	7	13,7	51	100	P:0,001***
İçmiyor	19	12,0	133	84,2	6	3,8	158	100	
Toplam	32	15,3	164	78,5	13	6,2	209	100	

X² Chi-Square Test *p<0,05

Araştırmaya katılan katılımcıların kendi çocuklarının gelecekte sigara kullanımını hakkındaki görüşleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Sigara kullanan katılımcıların %86,3'ü ve sigara kullanmayan katılımcılarında %96,2'si çocuklarının asla sigara içmesini istememektedirler. Yapılan istatistiksel

değerlendirme sonucunda, katılımcıların sigara kullanım durumu ile kendi çocuklarının gelecekte sigara kullanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$).

Katılımcıların Fargström Bağımlılık Düzeyi

Tablo5.Sigara kullananların Fargström Bağımlılık Düzeyi

Özellik	Sayı	Yüzde
Çok Az Bağımlılık	8	21,1
Az Bağımlılık	10	26,3
Orta Derecede Bağımlılık	6	15,8
Yüksek Bağımlılık	7	18,4
Çok Yüksek Bağımlılık	7	18,4
Toplam	38	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların Fargström Bağımlılık Düzeyine ilişkin özellikleri Tablo 5'te gösterilmiştir. %21,1'i çok az bağımlı, %26,3'ü az bağımlı, %15,8'i orta derecede bağımlı, %18,4 yüksek bağımlı ve %18,4 çok yüksek bağımlı olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Çalışmamıza katılan öğrencilerin genel tanımlayıcı özellikleri değerlendirildiğinde; %48,8'inin 20-24 yaş aralığında olduğu, %68,8'ini kız öğrencilerin oluşturduğu, %78,9'unun ailesi ile yaşadığı, %30,6'sının babasının ilkökul ve %44'ünün annesinin okur yazar olmadığı, %30,6'sının okurken ek bir işte çalıştığı ve %48,3'ünün aylık ortalama harcamasının 300-500 lira arasında değiştiği belirlenmiştir. Farklı illerde yapılan benzer çalışmalarda da sonuçlarımıza benzer bulgular saptanırken, anne eğitim durumunun ülkemizin diğer illerine kıyasla nispeten daha düşük ve öğrencilerin aylık harcamalarının daha az olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Diyarbakır ilinin sosyo-ekonomik olarak halen gelişmekte olmasına bağlayabiliriz. Aynı zamanda kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olması gelecek yıllarda eğitimin cinsiyet temelli olarak değişebileceğini de göstermektedir (Kara S , Yıldırım Baş F , Açıkalın C, 2011; Kutlu R, Marakoğlu K, Çivi S, 2005). Cinsiyet farklılıkları incelendiğinde erkek öğrencilerin anlamlı olarak kadın öğrencilere oranla daha yüksek sigara kullandıkları belirlenmiştir. Yapılan benzer araştırmalarda da erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla daha fazla sigara kullanmaktaydı (Soyuer F, ve ark. 2011). Diyarbakır ilinde kahvehane kültürünün yaygın olması, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla sosyal hayatta daha etkin olmaları ve kadınların erkeklere oranla stresle baş etmede daha başarılı olmaları bu sonucu açıklayabilir (Soyuer F, ve ark. 2011; Kelleci M, ve ark. 2012). Araştırmamızda sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklara yönelik anlamlı ilişki olup olmasına dair sorumuza yanıt olarak, öğrencilerimizin sigara kullanma davranışında cinsiyetleri bakımından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Tüm yaş gruplarında anlamlı olarak sigara içmeyenler daha yüksek oranda belirlenirken, kadın öğrenciler erkek öğrencilere oranla daha az sigara kullanma davranışına sahip olduğu belirlenmiştir. Bekar öğrenciler daha düşük oranda sigara kullanırken, ailede tütün kullanma geçmişi olanlar ise hem sigara içenlerde hem de içmeyenlerde anlamlı olarak daha yüksek oranda saptanmıştır. Evli öğrencilerin yaşayabilecekleri başlıca ailesel ve ekonomik sorunlar sigara kullanma davranışını tetiklediği düşünülebilir.

Çalışmamızda tüm Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sigara içme oranının %24,4 olduğu saptanmıştır. Tıp fakültelerinde yapılan benzer çalışmalarla karşılaştırdığımızda sigara içme davranışı çalışmamıza katılan öğrencilerde yüksek olarak belirlenmiştir (WHO, 2016; Vatan i, Ocaoğlu H, İrgil H, 2009). Richmond'a göre tıp öğrencilerinde sigaranın sağlığa zararlı etkilerinin bilinmesinin sigara alışkanlığını düşük oranda etkilediğini, sigara içme konusundaki bilgilerin sigara

içme davranışına yansımadağı sürece etkili olamayacağını belirtmiştir (Richmond R, 1999; Oğuztürk BS, Gülcü Y, 2012). Sağlık çalışanlarına yönelik yapılan çalışmalarda araştırmamızla karşılaştırıldığında tüm sağlık çalışanlarının sigara içme alışkanlıklarının yüksek olduğu saptanmıştır (Salepçi B, ve ark. 2006; Richmond R, 1999). Salepçi ve ark. 2006 yılında Kartal E.A.H'nde 1051 sağlık personeli ile yaptığı bir çalışmada çalışanların %36,9'unun sigara içtiği saptanmıştır (Salepçi B, 2006). Bu çalışmalarla kıyaslandığında nispeten daha düşük oranda belirlenmesindeki temel nedenin örgün müfredat sisteminde tütün ve sağlığa zararları hakkında eğitimin verilmesi düşünülebilir. Ayrıca öğrencilerin ekonomik gelirlerinin düşük olması ve mevcut yasal gelişmelerle sigara fiyatları ve vergilerindeki artışlar gençleri bu davranıştan uzaklaştırmıştır. Sigarayı kullanan öğrencilerin %76,3'ü sigarayı bırakmayı hiç düşünmediğini bildirdi. Bedir ve ark. tarafından Erzurum'da yapılan bir araştırmada sigarayı bırakmayı düşünmeyen öğrencilerin oranı %42.5 olarak bildirilmiştir. (Bedir S, Polat D, 2011) Yine Çilingir ve ark. tarafından Trabzon ilindeki çalışma da benzer şekilde sigarayı bırakma isteği yüksek oranda sonuç vermiştir (Çilingir D, Hindistan S, Öztürk H, 2012). Çalışmamızda ise öğrencilerin sigara kullanma davranışından rahatsız olmadıkları ve gelecekte de bu davranışı sürdürmede istekli oldukları bu sonuçlara bakılarak söylenebilir .

Sigaraya başlamadaki en önemli etkenler olarak ise; özenti, yetişkinlerin sigara içme davranışını örnek alma ve sigaranın bir nevi büyüme göstergesi olarak algılanması olarak belirlenmiştir. Büyüdüğü çevre ve evde sigara içilmesi durumunda gençlerin sigara kullanma davranışına diğer gençlere oranla daha fazla eğilimi oldukları bilinmektedir (Oğuztürk BS, Gülcü Y, 2013). Araştırmamıza katılan tüm öğrencilerin %93,8'i, sigara kullananların ise %86,3'ü gelecekte çocuklarının asla sigara içmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Araştırma sorularımızdan biri olan sigara içen ve içmeyen öğrenciler arasında gelecekte çocuklarının sigara kullanması hakkındaki fikirleri arasında farklılık saptanmıştır. Sigara kullanmayan öğrenciler anlamlı olarak gelecekte çocuklarının sigara içmesine daha yüksek oranda karşı oldukları bulgulanmıştır. Bu sonuç gençlerin sigaranın zararları konusunda farkındalık sahibi olduklarını ancak bırakma konusunda hala cesaret sahibi olmadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda konuyla ilgili yetersiz danışmanlık ve tedavi hizmetleri de gençlerin sigarayı bırakmasında yardımcı olamamaktadır. Diğer bir taraftan toplumsal baskının artması, kamu spotları, danışmanlık hatları (ALO 171) ve yasal düzenlemeler gelecek nesil için sigara bırakma konusunda bir umut oluşturmaktadır.

Fargström bağımlılık düzeyi ölçeğine göre sigara kullanan öğrencilerin %36,8'si yüksek bağımlılık düzeyine sahip olduğu bulgulanmıştır. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir araştırmada bu öğrencilerin sadece %14,3'ü yüksek bağımlılık düzeyine sahip oldukları saptanmıştır (Çapık C, Özbıçakçı Ş, 2007). Hemşirelik öğrencilerin büyük yoğunlukla kadın öğrencilerden oluşması ve toplumun kadınların sigara içmesini hoş karşılamaması bu öğrencilerde bağımlılık düzeyini etkiliyor olduğu düşünülmektedir. Diyarbakır ilinde yaygın sigara kültürü, ailelerin yoğun oranda sigara kullanması gençlerin erken yaşta sigara kullanımını kolaylaştırmaktadır. Erken yaşta başlayan sigara kullanımı daha sonra verilen eğitim ve danışmanlıklarda rağmen vazgeçilmesi daha zor olmaktadır. Öğrencilerimizde örgün eğitimde tütün ve zararları konusu verilse dahi aile ve çevre desteklemediği sürece eğitimler yetersiz kalmaktadır.

SONUÇ

- Sigara içme davranışında yaş arttıkça sigara kullanma oranının da arttığı bulgulandı.
- Erkekler kadınlara oranla anlamlı şekilde daha fazla sigara kullanmaktaydı.
- Sigara kullanan ya da kullanmayan tüm öğrencilerin büyük bir bölümünün ailede sigara kullanan olduğu belirlendi.
- Sigara kullananların büyük bölümü sigarayı bırakmayı düşünmediğini belirtti.
- Sigara kullananların ya da kullanmayanların büyük bir bölümü gelecekte çocuklarının asla sigara içmesini istemediklerini ve engellemeye çalışacaklarını belirttiler.

- Sigara kullanan öğrencilerin yarısından fazlası orta ve üzeri derecede bağımlı oldukları saptandı.

Sonuç olarak çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgulara göre, sağlık okullarındaki öğrencilere tütün dersi müfredata eklenmeli ve mezuniyet sonrası sağlık çalışanlarına yönelik sigara ve tütünün zararları konusunda hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve tekrarlanmalıdır. Sigarayı bırakmayı düşünen ve başarısız deneme girişimlerinde bulunan bireylere sigarayı bırakmaya yönelik teşvik amaçlı klinik ve danışmanlık birimleri yaygınlaştırılmalı ve erişim kolaylığı sağlanmalıdır.

Çocuk ve gençlerin rol model aldıkları aile bireyleri, öğretmenler ve toplum liderlerinin konu hakkında farkındalıkları artırılmasına yönelik halk sağlığı eğitimleri verilmelidir. Gençleri sigaraya özendirici tüm reklam ve TV programlarında sigaranın tamamen kaldırılması ve hatta sansürleme işleminin dahi uygulanmaması gerekmektedir. Olumlu yasal düzenleme ve uygulamaların güncellenmesi ve geliştirilmesi gelecekte bu davranışı ciddi oranda azaltacağını düşünmekteyiz.

Kaynakça

- Altay, B., & Çetin, A. (2007). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinde Sigara İçme Sıklığı ve Sigara İçmeyi Etkileyen Faktörler. *Journal of Experimental and Clinical Medicine*; 24(2): 52–61.
- Bedir, S., & Polat, D. (2011). Atatürk Üniversitesi Narman Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Kullanımını Etkileyen Faktörler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*; 25: 237-248.
- Çapık, C., & Özbıçakçı, Ş. (2007). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin sigara bağımlılık düzeyleri ve etkileyen etmenler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*; 4(2):1-12.
- Çilingir, D., Hintistan, S., & Öztürk, H. (2012). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara Kullanma Alışkanlıkları Ve Etkileyen Faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 1(2): 69-85.
- Fagerstrom, K. O. (1978) Measuring degree of physical dependence to tobacco smoking with reference to individualization of treatment. *Addict Behav*; 3(3-4):235-241.
- Kara, S., Yıldırım Baş, F., & Açıkalm, C. (2011). Sigara içme davranışları ve etkili faktörler: Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinin ilk ve son sınıf öğrencileri üzerinde çalışma. *Smyrna Tıp Dergisi* ; ss.16-21.
- Kelleci, M., Gölbaşı, Z., İnal, S., & Kavakcı, Ö. (2012). Sigara içen ve içmeyen üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzları: Cinsiyetin etkisi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*; 34: 9-16.
- Kutlu, R., Marakoğlu, K., & Çivi, S. (2005). Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hemşirelerinde Sigara İçme Durumu Ve Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* ;27 (1): 29-34.
- Pıçakçefe, M., Keskinoglu, P., Bayar, B., & Bayar, K. (2007). Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sigara İçicilik Sıklığı ve İçiciliği Arttıran Nedenler. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*;6(4): 267-272.
- Richmond, R. (1999). Teaching medical students about tobacco. *Thorax*; 54: 70-78.
- Salepçi, B., Fidan, A., Çağlayan, B., Torun, E., Durmuş, N., Aktürk, A. Ü., & Sur, H. (2006). İstanbul'da genel bir eğitim hastanesinde çalışanların sigara hakkındaki bilgileri, davranışları ve sigara içme oranları. *Solunum*; 8(4):156-162.
- Soyuer, F., Ünal, D., & Elmalı, F. (2011). Sigara İçmek Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitesini Etkiliyor mu? *Kafkas Journal Medical*; 1(3):103–108. doi: 10.5505/kjms.2011.58066
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2008). Sigara ve Ruh Sağlığı S:7

- Türkiye Sigarayla Savaş Derneği http://www.ssder.org.tr/index_tr.asp?id=305 (Erişim Tarihi:11.04.2016)
- Tütün Bağımlılığı İle Mücadele El Kitabı (Hekimler İçin) <http://www.havanikoru.org.tr/dosya/dokumanlar/yayinlar/tutun-bagimliliği-el-kitabi-hekimler-icin.pdf> (Erişim Tarihi :11.04.2016)
- Oğuztürk, B. S., & Gülcü, Y. (2012).Türkiye’de Sigara Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Analizi, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*;4(2): 99-105.
- Özcebe, H., Güçüz Doğan, B., İnal, E., Haznedaroğlu, D., & Bertan, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışları ve İlişkili Sosyodemografik Özellikleri, *Türk Toraks Dergisi*; 15: 42-48.
- Öztürk Özer, A., Ünalacak, M., & Ünlüoğlu, İ. (2013).Sigara İle İlgili Yasal Düzenlemenin Sağlık Personelinin Sigara Kullanımına Etkileri, *Avrasya Aile Hekimliği Dergisi*; 2(3): 127-132
- Vatan, İ., Ocakoğlu, H., & İrgil, H. (2009). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sigara İçme Durumunun Değerlendirilmesi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* ; 8(1): 43-44.
- World Health Organization (WHO) (2016). http://www.who.int/tobacco/research/youth/health_effects/en/ (Erişim Tarihi :11.04.2016)
- World Health Organization (WHO) (2016). http://www.who.int/tobacco/control/health_professionals/en/index1.html (Erişim Tarihi :11.04.2016)
- World Health Organization (WHO) (2015). <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs339/en/> (Erişim Tarihi : 11.04.2016)

Extended English Abstract

Introduction

Smoking addiction is defined as to use cigarettes regularly at least for one month, having withdrawal syndrome when quitting, not being able to quit despite having harmful effects and having unsuccessful trials of quitting (T.C. Ministry of Health, 2008). Nowadays, despite all legal precautions against smoking, young ones stil continue using cigarettes. There are some occupational groups in the society which can be role models of smoking. Healthcare personnel have an important place in this group. It is seen that although there is a reduction in rates of smoking in the last decade, smoking rates of healthcare personnel is still high(Öztürk Özer A, Ünalacak M and Ünlüoğlu İ, 2013; Handbook of struggle against tobacco addiction, 2010). Nowadays, preventive health services and preventing use of cigarettes gained great importance. Healthcare personnel have vital role in field work to prevent smoking. However, public education, which is given by healthcare sector that is infamous for widespread cigarette use , won't be efficient and sincere. For this reason, it is crucial that healthcare personnel should be trained immensely in order to prevent smoking. It can be mentioned that, If harms of smoking is taught as a formal course in related faculties, vocational schools of higher education and vocational high schools, it will be useful as it can preclude smoking.

Method

Our study took place between October 2015 – March 2016 by participation of 209 underclassmen and sophomore students of Dicle University Healthcare Services Vocational School of Higher Education Students and to detect their cigarette use frequency and influencing factors. Our study is a descriptive research and prepared by using survey method. Fagerstrom test for nicotine dependence which has 6 questions and most commonly used for determining nicotine dependence level, is used (Fagerstrom K O, 1978). Our data is made in computer environment by

using SPSS 16 packaged software. For ethical approval of our study, ethics committee approval from Dicle University and verbal approval from participants are taken.

Results

Participants in the survey are 48.8% between 20-24 ages. 68.4% woman, 94.3% single, 49.8% 1st grade students, 30.6% work at part time job in addition to studying, 48.3% monthly spendings of are between 300-500 liras, 44% of their mother are illiterate, fathers of 79.9% are at least primary school graduated, family of 78.5% are middle class society and smoking people exists in families of 30.6% and close friends of 26.8%. Participants of 24.4% smoke and 47.4% of them are at least 25 years old. 47% of males, 14% of females and 50% of married couples smoke. As a result of statistical evaluation, statistically significant differences were determined between smoking relation and participants *ages, genders, marital status, fields, tobacco usage in their families and close friends* ($p < 0.05$). Participants of 23.7% have thought to give up smoking, 73.7% has tried to give up smoking, 52.6% have tried to give up smoking at least 1 time in last 12 months, 86.9% have applied a method to give up smoking in last 12 months, 86.3% smoking participants and 96.2% nonsmoking participants never wish their children to smoke. Features of participants related to Fagestrom test for nicotine dependence levels show that 21.1% are very little addicted, 18.4% are high addicted and 18.4% are very high addicted.

Argument

When general identifying characteristics of the students who participated in the study assessed, it is found that 48.8% are between 20-24% years old. 68.8% are female students. 78.9% live with their families, fathers of 30.6% are primary school graduated and mothers of 44% are illiterate, 30.6% work at part time job while studying, monthly spendings of 48.3% are between 300-500 liras. Similar studies made in different cities prove our findings. It is found out that education levels of mothers are lower in different cities with monthly spendings of students. We can link these results to the socio-economic developing situation of Diyarbakır. Moreover, the reality of success of female students to male students show that education is going to change according to gender types in coming years.

Smoking students of 76.3% said that they never thought of giving up smoking. Similar studying carried by Bedir and friends practiced in Erzurum shows that rates of students who don't want to give up smoking are 42.5%. It can be said that students are not uncomfortable by the behavior of smoking according to our research results. It is found out that 29% of students use both foreign and native smoking brands.

It is found out that 36.8% of smoking students have high addiction level according to Fagestrom test for nicotine dependence. A research made by nursing students show that this addiction is limited just by 14.3%. It is thought that nursing students are mostly composed of female students and vantage points of societies towards woman's smoking habits affect these results.

Conclusion

Our survey results indicate parallelism with similar researches. Similar results were obtained carried out in different provinces in the students who study health fields or health sciences. It can be assumed that difficult and stressful features of health care fields predispose to smoking in these students. It is clear that our students try to give up smoking but they are unsuccessful therefore they need more support. Smoking rates keep on being society health problem, legal measures, public awareness activities, public spots, lectures given at universities about damages of smoking to health, though. Results show that youth should be supported much more to give up smoking.